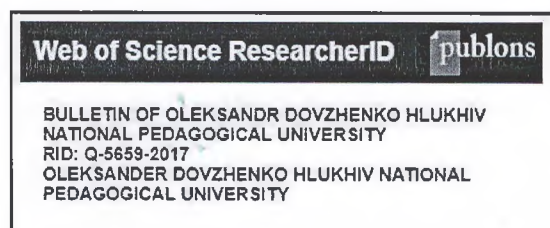

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

ISSN 2410-0897

INDEX COPERNICUS
I N T E R N A T I O N A L

ICV: 67,92

DOI: 10.31376/2410-0897-2021-1-45-14-259

ВІСНИК

ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Наукове видання

BULLETIN

OF OLEKSANDR DOVZHENKO HLUKHIV
NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY

Scientific publication

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ
PEDAGOGICAL SCIENCES

Випуск 1 (45), 2021

Issue 1 (45), 2021

Збірник наукових праць,
заснований у листопаді 2002 року
(виходить три рази на рік)

Глухів – 2021

ISSN 2410-0897

Свідоцтво Державної реєстраційної служби України
КВ № 17291-6061ПР від 18.11.2010 р.

**ВІСНИК
ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

Наукове видання
Збірник наукових праць
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

**BULLETIN
OF OLEKSANDR DOVZHENKO HLUKHIV
NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY**

Scientific publication
Collection of research papers
PEDAGOGICAL SCIENCES

Збірник входить до «Переліку наукових фахових видань України» категорії «Б», у яких можуть публікуватися результати досліджень здобувачів наукових ступенів доктора філософії і доктора наук за педагогічними спеціальностями 011, 012, 013, 014, 015 на підставі Наказу Міністерства освіти і науки України від 26.11.2020 № 1471

The journal is included in the «List of scholarly professional editions of Ukraine» of category «B» in which the results of the theses for obtaining the scientific degrees of Ph.D and Doctor of Sciences in Pedagogy may be published results of specialties 011, 012, 013, 014, 015 can be published on the basis of the Decree of the Ministry of Education and Science of Ukraine of November 26, 2020 No. 1471

Індексується в наукометричних базах:

Index Copernicus, PUBLONS, CrossRef, Open Researcher and Contributor ID (ORCID), WorldCat, InfoBaseIndex, «Polska Bibliografia Naukowa» (PBN), Google Scholar, Академічній базі даних ResearchBib, Науковій періодиці України.

Випуск 1 (45), 2021

Issue 1 (45), 2021

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет рішенням вченої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 14 від 28.04.2021 року).

Recommended for publication by the Academic Council of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University (proceedings № 14 from April 28, 2021).

Сайт видання: <http://visn-ped.gnpu.edu.ua>

Адреса редакції: ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА, вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська область, 41400
E-mail: visnukgnpu@gmail.com.
тел/факс (05444) 2-34-74

Editorial office address: OLEKSANDR DOVZHENKO HLUKHIV NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY,
Kyivo-Moskovska Str., 24, Hlukhiv, Sumy Region, 41400
E-mail: visnukgnpu@gmail.com;
tel. / fax (05444) 2-34-74

Розділ 2

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

- Кузнецова Г. П., Панасенко А. В. ФОНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ У СИСТЕМІ БІЛІНГВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ..... 48
- Марчук О. О. ВИХОВНИЙ КОНТЕНТ ЩЕДРИВОК ТА КОЛЯДОК ХІХ СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ ЕТНОПЕДАГОГІКИ 59
- Цимбал-Слатвінська С. В., Бабій І. В. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМПЕТЕНТІСНОГО КРИТЕРІЮ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....65
- Зозуляк-Случик Р. В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ РИС ЯК ОСНОВА КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ 73
- Васильєва О. М. АВТОРСЬКИЙ РОБОЧИЙ ЗОШИТ ІЗ ПСИХОЛОГІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ДИДАКТИЧНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ БАКАЛАВРІВ-АГРАРІЇВ..... 80
- Курок Р. О. СТАН РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЕКОНОМІЧНИХ КОЛЕДЖІВ 89
- Новікова О. О., Валькова Г. В. ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ..... 98
- Вознюк А. А. ГРОМАДЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..... 105
- Мимренко О. С. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ..... 114

УДК 378.018.8:376-056.264-051

DOI: 10.31376/2410-0897-2021-1-65-72

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМПЕТЕНТНІСНОГО КРИТЕРІЮ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Цимбал-Слатвінська Світлана Володимирівна

доктор педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

e-mail: lanatsimbal@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2732-5716

Бабій Інна Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

e-mail: in77na77@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-2336-3449

У статті обґрунтовано важливість застосування інформаційно-компетентнісного критерію у визначенні готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності. Вказано, що впровадження безбар'єрного середовища у закладах освіти вимагає застосування нових рівнів діагностики готовності до професійної діяльності майбутніх логопедів. У процесі дослідження готовності до професійної діяльності за інформаційно-компетентнісним критерієм здобувач вищої освіти в процесі вивчення дисциплін занурювався в освітнє середовище інноваційного типу, яке включає систему дидактичних матеріалів і дій викладача у єдиному комплексі. Визначено критерії для оперативного оцінювання результатів і оцінювання ефективності експериментальної роботи: засвоєння студентами професійних знань на різних рівнях: інформаційно-змістовому; процесуально-практичному; розумінні змісту й сенсу знань, мотивів діяльності, що характеризують ставлення до майбутньої професії і до професійних знань та вмінь.

***Ключові слова:** професійна діяльність, підготовка майбутніх логопедів, інформаційно-компетентнісний критерій, готовність до професійної діяльності.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Створення безбар'єрного середовища у закладах освіти вимагає переосмислення підходів та практик підготовки фахівця з логопедії, здатного впроваджувати у своїй професійній діяльності моделі нової філософії інклюзивної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійна підготовка майбутніх педагогів у контексті функціонування інформаційно-освітнього середовища як індикатора успішності, стала ключовою в наукових доробках С. Кізім [1], Т. Коваль [2], А. Кобися [3], В. Кобися [3], В. Лапінського [4], та ін. Сталий інтерес науковців простежується у дослідженнях професійної готовності сучасного фахівця з логопедії до професійної діяльності (М. Ромусик [5], О. Таранченко [6], С. Шевченко [7], М. Шеремет [8; 9], Л. Яструбова [10] та ін.).

Важливими є наукові ідеї, спрямовані на вирішення проблем мовного спілкування, розвитку мовлення на міжпредметному рівні, пошук нових моделей підготовки майбутніх логопедів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (Л. Беленкова, О. Боряк, Т. Власова, І. Епштейн, Е. Китик, Ю. Кулагін, В. Лебединський, О. Мельничук, В. Пасічник, Т. Філічева, М. Щетинін та ін.).

Мета статті. Обґрунтувати важливість застосування інформаційно-компетентнісного критерію у визначенні готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі дослідження готовності до професійної діяльності за інформаційно-компетентнісним критерієм студент у процесі вивчення дисциплін «вживлювався» в освітнє середовище інноваційного типу, яке включає систему дидактичних матеріалів і дій викладача в єдиному комплексі, що керують навчальною діяльністю студента. Для оперативного визначення результатів і оцінювання ефективності експериментальної роботи використовувалися такі критерії: засвоєння студентами професійних знань на різних рівнях: інформаційно-змістовому; процесуально-практичному; розуміння змісту й сенсу знань, мотивів діяльності, що характеризують ставлення до

майбутньої професії й до професійних знань та вмінь. Визначення рівня знань студентів проводилося за такими показниками: 1) повнота, яка вимірюється обсягом основних програмових знань про досліджуваний об'єкт; 2) глибина, яка характеризується сукупністю усвідомлених студентами істотних зв'язків між знаннями; 3) систематичність, що виявляється в усвідомленні складу деякої сукупності знань, їх ієрархії і послідовності залежно від обраного погляду на них; 4) системність, яка характеризується усвідомленням студентами знань про їхнє місце у структурі наукової теорії; 5) оперативність, яка вимірюється кількістю ситуацій, в яких студент може свідомо застосувати це значення, або кількістю способів його застосування; 6) гнучкість знань, демонстрована в готовності студента до самостійного знаходження способів застосування цих знань за зміни ситуацій або різних способів в одній і тій самій ситуації; 7) узагальненість, що припускає підведення конкретного знання під узагальнену ідею; 8) конкретність – здатність пояснити, розглянути окреме, часткове як прояв загального; 9) згорнутість, що складається зі здібностей особистості висловити компактно наявні у неї знання так, щоб було видно результат ущільнення викладеного матеріалу; 10) розгорнення – здатність розкрити систему кроків, що веде до стиснення, згортання знань; 11) усвідомленість, що виражається в розумінні студентами зв'язку знань і шляхів отримання зазначених знань, в умінні їх доводити; 12) міцність, яка полягає в стійкій фіксації в пам'яті системи істотних знань і способів їх застосування або готовності відновити в пам'яті необхідні знання, ґрунтуючись на інших опорних знаннях.

Для виявлення успішності у професійній підготовці, здатності освоєння нового виду діяльності проведено тестування за методикою-тестом «Інтелектуальна лабільність»¹. Результати відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати обстеження рівня лабільності студентів, %

Рівень лабільності	Розподіл результатів					
	констатувальний			формульвальний		
	КГ	ЕГ1	ЕГ2	КГ	ЕГ1	ЕГ2
Високий	5,5	5,9	6,1	6,8	29,6	30,3
Середній	49,4	44,5	45,4	60,4	63,0	62,1
Низький	45,1	49,6	48,5	32,8	7,4	7,6

Аналіз результатів тестування студентів на початковому етапі показав, що студенти експериментальних і контрольної груп мають практично однакові рівні лабільності. У ході формульвального експерименту студенти експериментальних груп навчалися корекції звуковимови за допомогою моделювання. Результати підсумкового експерименту показали, що в ЕГ1 відбулися значні зміни: зросла кількість студентів, які мають високий рівень лабільності, на 23,7 %, ЕГ2 – на 24,2 %, КГ – на 1,3 %. У зв'язку із цим зменшилася кількість студентів, які мають низький рівень лабільності, відповідно, на 42,2 % у ЕГ1, 40,9 % ЕГ2. У контрольній групі значної динаміки не спостерігається.

Для виявлення сформованості теоретичного мислення дібрано методики:

– тест «Встановлення закономірностей»² для оцінювання якостей мислення – здатності до аналізу й синтезу, вміння робити логічні побудови, будувати асоціативні зв'язки, встановлення тотожності й відмінності, швидкості перемикавання з одного способу розумової дії на інший, а також для характеристики стійкості уваги й оперативної пам'яті;

– тест «Логічно-поняттєве мислення»³. Утворення складних аналогій, що дозволяє визначити рівень розвитку поняттєвого мислення, здатність встановлювати схожість і

¹Методика «Інтелектуальна лабільність» (модифікація С.Н. Костроміна) URL: http://tud.com.ua/82690/psihologiya/doslidzhennya_piznavalnoi_sferi_pidlitka

²О.А. Мірошниченко. Діагностика особистості майбутнього психолога. Методика закономірності. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/8712/1/%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%2011.pdf>

³ Діагностика особистості майбутнього психолога. Методика закономірності. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/8712/1/%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%2011.pdf>

відмінності між поняттями. Залежно від результатів дослідження виділяються рівні від найвищого, який характеризується безпомилковим «уловлюванням» логіки понять у своїх і чужих міркуваннях, до найнижчого, в якому поняття не розрізняються;

– тест «Вербальне узагальнення»⁴. Студентам надаються ряди слів. Їм необхідно прочитати і проаналізувати кожен ряд, визначити «зайве» слово і сказати, що об'єднує слова, які залишилися.

Результати обстеження розвитку теоретичного мислення студентів відображено в таблиці 2.

Таблиця 2

Результати обстеження рівня розвитку теоретичного мислення студентів-логопедів, %

Рівні	Розподіл результатів					
	констатувальний			формувальний		
	КГ	ЕГ1	ЕГ2	КГ	ЕГ1	ЕГ2
Рівень сформованості вербального аналізу й синтезу						
Високий	6,7	7,2	7,0	9,5	38,5	39,7
Середній	47,7	44,3	43,5	54,3	51,1	51,1
Низький	45,6	48,5	49,5	36,2	10,4	9,2
Рівень сформованості вербального порівняння						
Високий	7,8	4,7	6,9	6,7	38,0	38,6
Середній	49,6	53,8	50,3	62,4	50,6	51,7
Низький	42,6	41,5	42,8	30,9	11,4	9,7
Рівень сформованості вербальної абстракції та конкретизації						
Високий	5,3	5,7	5,2	6,9	30,5	29,8
Середній	37,8	39,0	37,4	48,6	52,7	53,0
Низький	56,9	55,3	57,4	44,5	16,8	17,2
Рівень сформованості вербального спілкування						
Високий	7,6	6,4	7,1	9,6	39,8	40,5
Середній	44,0	43,0	41,6	49,8	44,9	43,1
Низький	48,4	50,6	51,3	40,6	15,3	16,4

Аналіз оцінювання складників мислення (здатності до аналізу й синтезу, вміння робити логічні побудови, легкості виникнення асоціативних зв'язків, встановлення тотожності й відмінності, швидкості перемикання з одного способу дії на інший, стійкості уваги й оперативної пам'яті) показав, що у студентів контрольної групи є незначні поліпшення цих показників. На початок експерименту в контрольній групі кількість студентів, які мають високий рівень аналізу й синтезу, становила 6,7 %, середній рівень – 47,7 %, низький – 45,6 %, на кінець експерименту, відповідно, 9,5 %, 54,3 %, 36,2 %. У той час як серед студентів ЕГ спостерігається динаміка до поліпшення здатності до аналізу й синтезу. В ЕГ1 кількість студентів, які мають високий рівень, становила 7,2 %, середній рівень – 44,3 %, низький – 48,5 %, ЕГ2, відповідно, 7,0 %, 43,5 %, 49,5 %, на кінець експерименту ЕГ1, відповідно, 38,5 %, 51,1 %, 10,4 %, ЕГ2 – 39,7 %, 51,1 %, 9,2 %.

Здатність до абстракції та конкретизації на початковому етапі експерименту була розподілена таким чином: низький рівень показали 56,9 % студентів контрольної групи і 55,3 % ЕГ1, 57,4 % ЕГ2, середній – відповідно, 37,8 %, 39,0 %, 37,4 %, високий – 5,3 %, 5,7 %, 5,2 %. На завершальному етапі низький рівень відзначено у 44,5 % контрольної групи, середній рівень – 48,6 %, високий – 6,9 %. В експериментальній групі на кінець експерименту результати розподілилися таким чином: у ЕГ1 низький рівень 16,8 %, ЕГ2 – 17,2 % студентів, середній, відповідно, 52,7 %, 53,0 %, високий – 30,5 %, 29,8 %. Такі показники свідчать про збільшену здатність студентів-логопедів до проведення операцій абстракції та конкретизації.

⁴А.Б. Неурова, О.С. Капінус, Т.Л. Грицевич. Методика «Акцентуалізація». URL: <https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2018/07/%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%B3%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf>

Відповідні результати отримані за показниками вербального порівняння та спілкування.

Отже, результати експерименту показали зростання здатності до моделювання, абстрагування, конкретизації студентів-логопедів експериментальної групи. Перевірка ефективності запропонованих організаційно-методичних основ підготовки майбутніх логопедів до професійної діяльності здійснювалася на основі постійного моніторингу якості знань студентів.

Ми вважаємо, що можливості глибокого засвоєння теоретичних знань, зокрема з корекції звуковимови, а також оволодіння ними в практичній діяльності можливі як на лекційних заняттях, так і на лабораторно-практичних з корекційної психопедагогіки, психолого-педагогічних основ корекційно-виховної роботи, методики роботи дефектолога з дітьми з порушенням аналізаторів, спецметодики розвитку мовлення. Ці курси припускають ознайомлення студентів із наявними в логопедії як загальними прийомами усунення мовленнєвих розладів, так і з особливостями застосування цих прийомів у процесі навчання й виховання з урахуванням дефектів; навчання студентів уміння самостійно аналізувати й порівнювати основні підходи до корекції мовлення у дітей з мовленнєвими порушеннями; а також моделювати, проектувати й організувати систему спеціальної допомоги особам з мовленнєвими порушеннями.

У змісті курсів передбачаються як традиційні форми навчання (лекції, семінари, навчальні екскурсії, лабораторно-практичні заняття), так і нетрадиційні (лекція з помилками, ділова гра, пізнавальні ринги, семінар-гра типу «Що? Де? Коли?» та ін.). Відповідно до гіпотези дослідження була перевірена можливість використання процедури моделювання у розробленні моделей артикуляції звуків. На підставі наявного об'єкта дослідження (положення органів артикуляційного апарату в момент вимовляння звука), знаючи умови аналогії (характеристику певного звука), студенти самостійно створювали модель артикуляції звука. Перевірка вмінь студентів оперувати такою властивістю моделей, як виділення специфічної функції в процесі пізнання – функції евристичного заміника оригіналу – проводилася як теоретично, так і практично.

Аналіз результатів завдань, у які входили створені моделі артикуляції звуків, показав, що 95,2 % студентів ЕГ1, 97,8 % ЕГ2 правильно співвіднесли модель артикуляції звука й артикуляцію відповідного звука. На лабораторно-практичних заняттях під час проведення ділових ігор 84,7 % студентів ЕГ1, 88,0 % ЕГ2 правильно провели постановку звуків за допомогою моделей артикуляції звуків.

На завершення лекційного курсу «Основи дефектології та логопедії» («Спецметодики розвитку мовлення») як у контрольній, так і в експериментальних групах була проведена перевірка рівня засвоєння знань і сформованості вмінь і навичок з проведення корекції звуковимови. Отримані результати відображено в таблиці 3.

Таблиця 3

**Результати перевірки знання будови органів апарату артикуляції
під час вимови звуків, %**

Знання будови органів апарату артикуляції при проголошенні звуків	Розподіл результатів					
	Не знають			Знають		
	КГ	ЕГ1	ЕГ2	КГ	ЕГ1	ЕГ2
Свистячі звуки: положення губ, язика, робота голосових зв'язок, підйом спинки язика, проходження повітряного струменя	39,7	7,4	8,2	60,3	92,6	91,8
Шиплячі звуки: положення губ, язика, робота голосових зв'язок, підйом спинки язика, проходження повітряного струменя	35,8	9,6	9,0	64,2	90,4	91,0
Сонорні звуки: положення губ, язика, робота голосових зв'язок, підйом спинки язика, проходження повітряного струменя	28,4	11,9	10,6	71,6	88,1	89,4
Задньоязикові звуки: положення губ, язика, робота голосових зв'язок, підйом спинки язика, проходження повітряного струменя	34,6	8,4	9,6	65,4	91,6	91,4

Аналіз результатів перевірки знання студентами будови органів апарату артикуляції під час проголошення звуків проводився методами первинної й вторинної статистичної обробки. Середній показник знань досліджуваної групи визначався через середнє арифметичне. Середня оцінка досліджуваного в експерименті в ЕГ1 становила 90,7 %, ЕГ2 – 90,9 %, в контрольній групі – 67,9 %.

Паралельно проводилася перевірка знань студентами характеристики звука. Отримані результати відображено в таблиці 1.4.

Таблиця 4

Результати перевірки знання класифікації приголосних звуків, %

Знання класифікації приголосних звуків	Розподіл результатів					
	Не знають			Знають		
	КГ	ЕГ1	ЕГ2	КГ	ЕГ1	ЕГ2
Наявність або відсутність вібрації голосових зв'язок	32,7	0,8	1,1	67,3	99,2	98,9
Спосіб артикуляції	42,6	12,4	10,8	57,4	87,6	89,2
Місце артикуляції	33,5	3,2	4,5	66,5	96,8	95,5
Наявність або відсутність додаткового підйому спинки язика до твердого піднебіння	36,9	6,3	5,9	63,1	93,7	94,1
Місце резонування	30,7	4,2	4,8	69,3	95,8	95,2

Аналіз результатів обстеження виявив, що середня оцінка студента в ЕГ1 становила 94,62 %, ЕГ2 – 94,58 %, в КГ – 64,7 %.

Більш високі результати студентів-логопедів експериментальних груп можна пояснити тим, що під час проведення корекції звуковимови студенти цих груп користувалися розробленою програмою практичної діяльності логопеда під час корекції звуковимови із застосуванням моделей артикуляції звуків, яка, виділяючи форми порушення вимови, допомагає правильно вибрати схему корекційної роботи.

Уміння студентів проводити корекцію звуковимови залежно від форми неправильної вимови звука відображено в таблиці 5.

Таблиця 5

Результати перевірки вміння студентів проводити корекцію звуковимови залежно від форми неправильної вимови звуків, %

Уміння проводити корекцію звуковимови залежно від форми неправильної вимови звуків	Розподіл результатів					
	Не знають			Знають		
	КГ	ЕГ1	ЕГ2	КГ	ЕГ1	ЕГ2
Форми порушеної вимови звука						
відсутнє	37,4	9,7	11,8	62,6	90,3	88,2
замінюється	49,6	14,8	13,9	50,4	85,2	86,1
спотворюється	36,8	16,6	18,7	63,2	83,4	81,3

У результаті аналізу обстеження вміння студентів-логопедів проводити корекцію звуковимови залежно від форми неправильної вимови звуків встановлено, що середня оцінка досліджуваного в експерименті в ЕГ1 становить 86,3 %, ЕГ2 – 85,2 %, в КГ – 58,7 %.

Аналіз результатів обстеження показує, що студенти експериментальних груп чітко проводять корекцію звуковимови, правильно можуть побудувати схему корекційної роботи.

Під час проведення корекційної роботи студенти повинні вміти оцінювати порушення вимови, порівнювати з нормованим, тобто володіти рефлексією, що пов'язано із розвитком теоретичного мислення.

Завдання з корекції звуковимови за допомогою моделей артикуляції звуків пропонувалися для студентів експериментальних груп і під час проходження практики. Студентам, що навчаються на 2 і 3 курсах, які проходили практику, пропонувалися такі питання:

1. Чи легко дитина запам'ятала запропоновані моделі артикуляції звуків? Для проведення експерименту студентам видано набір моделей артикуляції голосних звуків ([a], [o], [y], [i], [e], [u]) і по одній групі моделей артикуляції приголосних звуків (свистячі,

шиплячі, сонорні тощо).

2. Чи завжди моделі відповідають положенню органів апарату артикуляції в момент вимови звука?

3. Чи вважаєте за потрібне змінити будь-яку модель? Якщо так, то запропонуйте свій варіант. Студенти своїх варіантів не запропонували.

4. Чи допомогла модель у постановці, автоматизації та диференціації звуків? Наприклад, «Дуже цікаво пройшла робота з дітьми під час проведення постановки, автоматизації та диференціації звуків», або «Робота викликала жвавий інтерес у дітей» тощо.

5. Запропонуй свій матеріал із застосуванням моделей. Матеріал, представлений студентами ЕГ, охопив усі етапи корекції звуковимови.

6. Чи змогла дитина прочитати текст, «написаний» моделями? Під час проведення експерименту студенти пропонували дітям для «прочитання» слова, що складаються з двох складів. 65 % дітей не впоралися із завданням.

7. Чи змогла дитина провести аналіз звукової будови складів, слова, «написаного» моделями?

8. Чи навчилася дитина розрізняти за моделями звуки: приголосні – голосні, дзвінки – глухі, тверді – м'які?

Аналіз документації, представленої студентами після проходження практики (робочих щоденників, портфолію, відгуків керівників груп студентів, логопедів), свідчить про те, що студенти експериментальних груп краще володіють навичками корекційної роботи, роблять менше помилок у проведенні корекції звуковимови.

Зміну рівнів готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності за показниками інформаційно-компетентнісного критерію представлено в таблиці 6.

Таблиця 6

Зміна рівнів готовності студентів до професійної діяльності у ході виробничої практики (%)

Показники	КГ		ЕГ1		ЕГ2	
	Констату- вальний	Форму- вальний	Констату- вальний	Форму- вальний	Конста- тувальний	Форму- вальний
Знання основних положень теорії практико-орієнтованої корекційної діяльності майбутнього логопеда	12,5	32,6	11,9	76,4	12,2	78,9
Знання алгоритму вирішення професійних завдань майбутнього логопеда	10,8	41,6	12,8	78,5	9,7	80,6
Знання особливостей, форм та основних напрямів взаємодії фахівців у спеціальних організаціях різної спрямованості	10,8	48,2	9,5	69,3	11,4	74,3
Знання індивідуальних особливостей дітей з проблемами в розвитку мовлення й методів роботи з ними	9,4	39,7	11,6	79,6	8,7	72,7
Знання особливостей поведінки дітей з порушенням мовлення у різних соціальних групах	6,4	38,5	7,5	72,1	7,0	70,6

Таким чином, найбільше покращилися показники сформованості у майбутніх логопедів знань про основні положення теорії практико-орієнтованої корекційної діяльності у 6,42 рази у ЕГ1, 6,46 – ЕГ2 та 2,6 рази у КГ. Крім того, скоротилася кількість логопедів за показниками «знання алгоритму вирішення професійних завдань майбутнього логопеда» в 6,13 рази ЕГ1, 8,3 в ЕГ2 та 3,85 КГ і за показником «знання особливостей, форм та основних напрямів взаємодії фахівців у спеціальних організаціях різної спрямованості» в 7,29 рази у ЕГ1, 6,51 ЕГ2 та 4,46 у КГ. Знання індивідуальних особливостей дітей з проблемами розвитку мови і методів роботи з ними в 6,86 рази в ЕГ1, 8,35 – ЕГ2, 4,22 рази в КГ.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, результати дослідження сформованості інформаційно-компетентнісного критерію готовності показали зацікавленість

студентів і формування в них здатності самостійно здобувати необхідні знання. Майбутні логопеди оволоділи достатніми знаннями про дітей з порушеннями мовлення, необхідними для реалізації особистісно-діяльнісного підходу в процесі комплексної корекційної роботи з ними.

Аналіз отриманих даних показує наявність більш високих результатів в експериментальних групах порівняно з контрольною. Про ефективність запропонованих умов також свідчать результати систематичного коригувального контролю засвоєння теоретичних знань та оволодіння практичними навичками та вміннями. Це пояснюється тим, що в експериментальних групах цілеспрямовано ініціювався не тільки зворотний зв'язок (пізнавальна активність студентів), але й здійснювалася оперативна корекція всіх недоліків.

Список використаної літератури

1. Кізім С. С. Особливості професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах функціонування інформаційного освітнього середовища навчального закладу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2015. Вип. 42. С. 333–337.
2. Коваль Т. І. Проблема формування педагогічного професіоналізму викладачів в інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу. *Науковий вісник Мелітопольського державного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. 2013. № 11. С. 127–132.
3. Кобися А. П., Кобися В. М. Структура і функції інформаційного освітнього середовища навчального закладу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 35. С. 89–93.
4. Лапінський В. В., Пилипчук А. Ю., Шишкіна М. П. та ін. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України: монографія / за ред. В. Ю. Бикова. Київ: Педагогічна думка, 2010. 160 с.
5. Ромусик М. Н. Личностно-ориентированный подход в коррекционно-логопедической работе с детьми младшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи: дисс. ... канд. пед. наук. Москва, 2011. 207 с.
6. Таранченко О. М. Наукові напрями в галузі спеціальної освіти: Україна початку ХХ століття. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*. 2012. № 2. С. 2–5.
7. Шевченко С. Г. Коррекционно-развивающее обучение: организационно-педагогические аспекты: метод. пособ. Москва: ВЛАДОС, 1999. 136 с.
8. Шеремет М. К. Основні тенденції модернізації підготовки корекційних педагогів в умовах реформування освітньої галузі. *Логопедія*. 2011. № 1. С. 3–5.
9. Шеремет М. К. Підготовка корекційних педагогів у вищих навчальних закладах України. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна*. 2011. Вип. 17. С. 7–11.
10. Ястребова Л. А. Формирование профессионально значимых качеств будущих педагогов-дефектологов: дисс. ... канд. пед. наук. Армавир, 2008. 167 с.

PREPARATION OF FUTURE SPEECH THERAPISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES USING THE INFORMATION AND COMPETENCE CRITERION

Tsybalya-Slatvinska Svitlana

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Special and Inclusive Education Department
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Babii Inna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Special and Inclusive Education Department
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Introduction. *The article substantiates the importance of applying the information-competence criterion in determining the readiness of future speech therapists for professional activity. Creating a barrier-free environment in educational institutions requires a rethinking of the approaches and practices of training a speech therapist that is able to implement in his professional activity models of a new philosophy of inclusive education.*

Purpose. *The purpose of the study is to substantiate the importance of applying the information-competence criterion in determining the readiness of future speech therapists for professional activity.*

Methods. *The study used methods of analysis of scientific literature, projective methods, testing, analysis, mathematical methods, in particular, registration and ranking, theoretical methods, including: analysis, synthesis, generalization, comparison, conclusions, modeling, induction, deduction.*

Results. *The authors have pointed out that the introduction of a barrier-free environment in educational institutions requires the application of new levels of diagnosis of readiness for professional activity of future speech therapists. During the study readiness for professional activity according to the information and competence criterion, in the process of studying subjects the student was immersed in an educational environment of innovative type, which includes a system of didactic materials and teacher actions in the complex.*

Originality. *The results of the study of the formation of the information-competence criterion of readiness showed the interest of students and the formation of their ability to independently acquire the necessary knowledge. Future speech therapists have mastered sufficient knowledge about children with speech impairments, necessary for the implementation of the personality-activity approach in the process of complex corrective work with them.*

Conclusion. *The authors defined the criteria for rapid estimation of results and effectiveness of experimental work: the acquisition of professional knowledge at different levels by students: information and content, procedural and practical; understanding the content and meaning of knowledge, motives that characterize the attitude to the future career and professional knowledge and skills.*

Keywords: *professional activity, vocational training (of speech therapists), information and competence criterion, readiness for professional activity.*

References

1. Kizim S. S. (2015). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv v umovakh funktsionuvannya informatsiinoho osvitnoho seredovyshcha navchalnoho zakladu [Features of the professional training of future teachers in the conditions of functioning of the information educational environment of the educational institution]. *Modern informational technologies and innovative methods in professional training: methodology, theory, experience, problems*, (42), 333–337. [in Ukrainian]
2. Koval T. I. (2013). Problema formuvannya pedahohichnoho profesionalizmu vykladachiv v informatsiino-osvitnomu seredovyshchi vyshchoho navchalnoho zakladu [The issue of forming the pedagogical professionalism of lecturers in the information and educational environment of higher educational institution]. *Scientific Bulletin Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy*, (11), 127–132. [in Ukrainian]
3. Kobysia A. P. & Kobysia V. M. (2013). Struktura i funktsii informatsiinoho osvitnoho seredovyshcha navchalnoho zakladu [The structure and functions of the information educational environment of the educational institution]. *Modern informational technologies and innovative methods in professional training: methodology, theory, experience, problems*, (35), 89–93. [in Ukrainian]
4. Lapynskyi V. V., Pylypchuk A. Yu., Shyshkina M. P. (2010). *Zasoby informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii yedynoho informatsiinoho prostoru systemy osvity Ukrainy* [ICT means of the common information space of the education system of Ukraine]. Bykov V. Yu. (Ed.). Kyiv, Ukraine: Pedahohichna dumka. [in Ukrainian]
5. Romusik M. N. (2011). Lichnostno-orientirovannyj podkhod v korrekcionno-logopedicheskoy rabote s detmi mladshogo doshkolnogo vozrasta s obshhim nedorazvitiem rechi [Personality-centered approach to correction and speech therapy work with the primary preschool age children with general speech disorders]. (*Candidate's thesis*). Moscow, Russia. [in Russian]
6. Taranchenko O. M. (2012). Naukovi napriamy v haluzi spetsialnoi osvity: Ukraina pochatku XX stolittia [Scientific directions in the field of special education: Ukraine of the early twentieth century]. *Defektolohiia. Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*, (2), 2–5. [in Ukrainian]
7. Shevchenko, S. G. (1999). *Korrekcionno-razvivayushche obuchenie: organizacziionno-pedagogicheskie aspekty* [Corrective developing training: organizational and pedagogical aspects]. Moscow, Russia: VLADOS. [in Russian]
8. Sheremet M. K. (2011). Osnovni tendentsii modernizatsii pidhotovky korektsiinykh pedahohiv v umovakh reformuvannya osvitnoi haluzi [The main trends in the modernization of the training of correctional teachers in the terms of reforming the educational sector]. *Logopediya*, (1), 3–5. [in Ukrainian]
9. Sheremet M. K. (2011). Pidhotovka korektsiinykh pedahohiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Training of correctional teachers in higher educational institutions of Ukraine]. Collection of Scientific papers Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University. Pedagogical series, (17), 7–11. [in Ukrainian]
10. Jastrebova L. A. (2008). Formirovanie professionalno znachimykh kachestv budushhikh pedagogov-defektologov [Formation of professionally significant qualities of the future teachers-speech therapists]. (*Candidate's theses*). Armavir, Russia. [in Russian]

Отримано редакцією 20.01.2021 р.